

FØROYAR Í DAG

Ritstjórnari:
W. HEINESEN og HEDIN BRÚ

Álvara ella grýluveitsla?

Føroyar eru, sum vit vita, eitt amt í tí danska ríkinum. Hetta hevur íggjøgnum nógv ár givið okkum ymiskar fyrimunir. T. d. hetta: at hava statsborgararættindi í einum so høgt mentaðum demokratiskum ríki sum Danmark. Men hartil hevur hetta eisini fært ymiskar trupulleikar við sær. T. d. hevur tað elvt tað, at mong av okkum hava nýðst at kent skomm við at njóta rættindi sum danskur ríkisborgari og ikki samstundis hava tikið lut í felags ábyrgd fyri ríkinum sum ein hvør annar statsborgari uttanfyri Føroyar hevur at bera.

Ja men vit hava jú ábyrgdina fyri okkum sjálvum, og tað er ivalessa nóg mikið, vil mangur og ein halda. Nei, tverri. Undir tí stýrslag, ið hevur verið higartil, hava vit enn ikki havt fulla ábyrgd fyri okkum sjálvum. Tess størriugu vit kenna skommuna.

Tað er tí sjálvandi, at hvat ið vit annars kunna siga um hesa amtskipanina, so má hon sigast at vera ódámilig av moralskum orsökum. Tað er ein ærissak fyri okkum at fáa hana umbýtta við eina hábærsligari stöðu, eina stöðu, ið hevur við sær at vit átaka okkum fulla ábyrgd fyri okkum sjálvum, ikki bert tjóðskaparlaga, men eisini samfelagsliga og mentunarlaga.

Tað var av mongum tikið illa upp tá ið »Føroyatíðindi« læt orð fella um, at vit áttu at goldið statsskatt. Men tað er tó eyðsæð, at hetta er tann einasta moralskt rimuliga fylgjan av sambandspolitikkini. Ein sambandspolitikkur, ið viðgongur, at statsborgaraábyrgdin eisini má galda føroyskar statsborgarar, er ein reinferur politikkur. Tað ódámiliga, ið altíð hevur hingið uppi í sambandsræsluni, hevur rætt verið henda stakkalastæðan viðvikjandi ábyrgd, ið sambandspolitikkararnir hava vist. Teir tykjast altíð at hava funnið tað sjálvandi, at tað føroyska amtið

var at rokna fyri eitt hálv-tápuligt verjuráðsbarn. Og tað reinføra við tí føroysku sjálvstýrisræsluni hevur verið hetta: at hon kendi skomm við ta biddarastöðu, við hevdu í ríkinum.

Men teir sjálvstýrismenn, ið verunliga hava kent soleiðis, hava tó altíð verið færri enn fleiri. Teir flestu hava verið sjálvstýrismenn ikki av moralskari ella nationalari hábærsligheit, men at kalla einans av tí, tað er eggjandi at vera í »opposition«, vera agitator, finnast at, siga tað ein vil. Tað er m. a. tað eggjandi við tí, at ein sleppur undan ábyrgdini. Tað er bert at vera atfinningarsamur, vera kravsamur og syngja firtnamannasangir. Og tað eru ell sumul ting, ein hevur loyvi til í einum demokratisk stýrdum ríki. Eingin verður hongdur ella kemur í fangatippi fyri tað. Orðið er fritt. Hetta frælsi er ein viðfødd gáva fyri einhvønn danskan statsborgara. Her heima hava vit aldrin havt fyri neyðini at berjast fyri hesum frælsi. Tað er eggjandi at vera oppositiónsmaður undir sovorðnum viðurskiptum. Serstakliga tá ið ein samstundis eisini sum minnilti sleppur undan tí politisku ábyrgdini. Soleiðis hava tey kor verið, sjálvstýris-agitationin gjøgnum tíðina hevur arbeitt undir. Tað er ikki lögð, at vit politiskt mest sum eru endaðir sum ótargar.

Tað er yvirhevdur egðið fyri føroyskan politikk síðani ár 1900 at hann hevur verið ein hálvprivatur gølupolitikkur, har báðum teimum stríðandi pørtunum hava trotið ábyrgdarkenslu. Sjálvstýrismenninir vóru, sum oppositiónsflokkur, friir fyri politiska ábyrgd. Sambandsmenninir høvdu heldur onga ábyrgd, tí teir lögdu seg eftir at njóta fyrimunin, men onga samsýning góvu afturfyri. Bert einstøk hugsandi fólk — latið okkum bert ása: av báðum pørtum — hava gjøgnum tíðina kent seg illa við av hesum ábyrgdarloysi. Men hesi

menniskju hava ongantíð kunnað fingið orðið fyri seg fyri tí almindiliga gorranganginum á tí politiska leikvøllinum.

Og soleiðis er stórt sæð stæðan enn tann dag í dag. Mong vilja hava sambandið við sínum fyrimunum. Onnur vilja hava sjálvstýri, aftur onnur fullveldi. Men hvør ger sær ómak fyri at ása, at her er ábyrgd at taka til báðar síður? Kanska fleiri enn áður. Latið okkum vóna tað.

Tað er avgjört ynskiligt at fleiri og fleiri vilja viðganga tann óumgangiliga sannleika, at aldrin verður nøkur broyting í okkara núverandi flektu og mannminkandi politisku stöðu uttan vit gera okkum kunnugt, at høvðstreytin er tann: at vit átaka okkum eina ábyrgd.

Sambandsmenninir mugu læra at skilja, at skulu vit framvegis njóta fyrimunin at vera danskir statsborgarar, mugu vit viðganga og átaka okkum statsborgaratreytir. Sjálvstýrismenninir mugu læra at viðganga, at sjálvstýri er annað og meir enn reypandi fólkafundir, tjóðskaparsangir og galröp. Ein føroyskur »statu« verður ikki bygdur á máliskir, soleiðis sum sjálvstýrispolitikkurin hevur verið tað nú í eitt mannaminni. Fullveldi er ikki bert eitt einasta stórt brúðleyp ella ein grýluveitsla. Nei, tað er: samanhald út í æsir, socialt sum nationalt; stór persónlig offur; avgjerd disciplin; ýtarsta sparsemi fyri samfelagið og tann einstaka; ein eftirlivað plán-økonomi; nationalisering av øllum persónligum og almennum møguleikum til frama fyri heildina. Tykist tær, vit siga ov nógv, so les Thorstein Petersens bók; har stendur — millum linjurnar — hvat eitt sovorðið gildi kostar.

Latum okkum vóna, at tann tíðin, ið nú kemur, visir um vit føroyingar taka eitt stig, ið kann manna okkum upp til einaferð at verða vaksin menniskju og ikki bara bláðskrivarar og fólkatalarar. Tað sær satt at siga ikki alt ov væl út.

Hygg nú t. d. tey bløð, vit fáa inn á dyrnar, við ella ímóti okkara vilja! Tað er pilar og skot grýluveitsla til muns. Í »Dimmal« koma alsamt hesi smáu, elegantu »flug-smekkarini«, ið oftast einki vilja og einki avrika. Í »Tímanum« roynir Richard Long fyri 105. ferð at greiða fyri sær sjálvum og øðrum hvat hann meinar við tann stóra munin millum »falsari« og »falsane«. Tey flestu eru tó líka klók og líka glað. Í »Dagbl.« stríðist J. Patursson fyri 1001. ferð at ávísar, at vit eru Noregs ríkis »rette medborgere og indfødte

mænd.« Ja, lat okkum fáa eina fólkkaatkvøðu um samband við Noreg, samband við Ongland, Island, Amerika ella kanska Cuba... um bert vit sleppa undan Danmark, sum vit eru firtin inná. Hetta er føroyskur politikkur í 1945. So hava vit enn tá gloymt »Friu Føroyar«, ið nýliga kom við einari grein undir navninum: »Hægstur er heilagur andi«, og sum var um Louis Zachariasen. Tað var ein megnargrein, minst hálvannað oyra verd millum brøður.

Men hvat er tað, ið stendur at lesa í »Norðlýsinum«? Tað er næstan ov gott til at vera sagt. Men tað eru eini vælmeind ráð til okkum føroyingar um, at hugsa okkum væl um og ikki renna pannuna ímóti berginum sum vit eru vanir. Ja, tað er bæði fyndugt og føroyskt sagt, at vit hægst kunnu rokna við: »eitt úrslit, ið kanska ikki verður so vittfevnandi sum teir mest vittgongdu kundu ynskt, men røkkur væl longri enn teir mest afturhaldandi høvdu ætlað. Latið okkum varliga taka stöðu í hesum máli, helst eina stöðu, ið flytir so langt fram sum gjørligt, men fyri alt ikki eina stöðu, ið heftir okkara eftirkomara«.

Ja, ja. Kanska tey sjálvstøðugt hugsandi og reinligt kennandi fara at økjast meir í tali enn vit vøntaðu. Latum okkum vóna tað.

Føroya Fólkaháskúli.

Vetrarskúli fyri drongir verður frá 1. oktober til 28. januar.

Teir, ið ætla sær á skúlan, kunnu søkja um styrk hjá amtinum. Bønabræv um styrk má vera sent amtinum innan 1. sept.

Nærri frágreiðing hjá Jóhannesi av Skarði. Telefon 243.

Hárfríðkannarhøll

min er stongd vegna feriu frá 1. til um 20. juli.

Lilly Dam Jacobsen
Telf. 287.

Vaskarígenta

kann fáa pláss.

Løn: 70 krónur um mánaðin og friar kjólar.

Dr. Alexandrines Hospital.

Matvøkur

og aðrar húsarhaldsvøkur hjá
Karl K. Mouritsen.
Tlf. 497. Tórshavn. Tlf. 497

Til m.s. „Bussard“, ið skal fara úr København í morgin, er anmeldað meira góðs enn skipið kann taka. Tað verður kanska neyðugt at leiga eitt annað skip frá København í næstu viku. Keypmenn, ið vilja hava vøkur upp við, verða biðnir um at telegrafera orðrar sum skjótast. Avgreiðslumenn eru A/S ERIKSEN & PETERSEN, HAVNEGADE 21.

Tórshavn, 29. juni 1945.

P/f Skipafelagið Føroyar.